

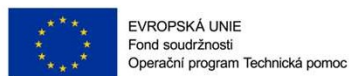
konference
Evaluační
jednotky
• NOK

The Most Significant Change Technique

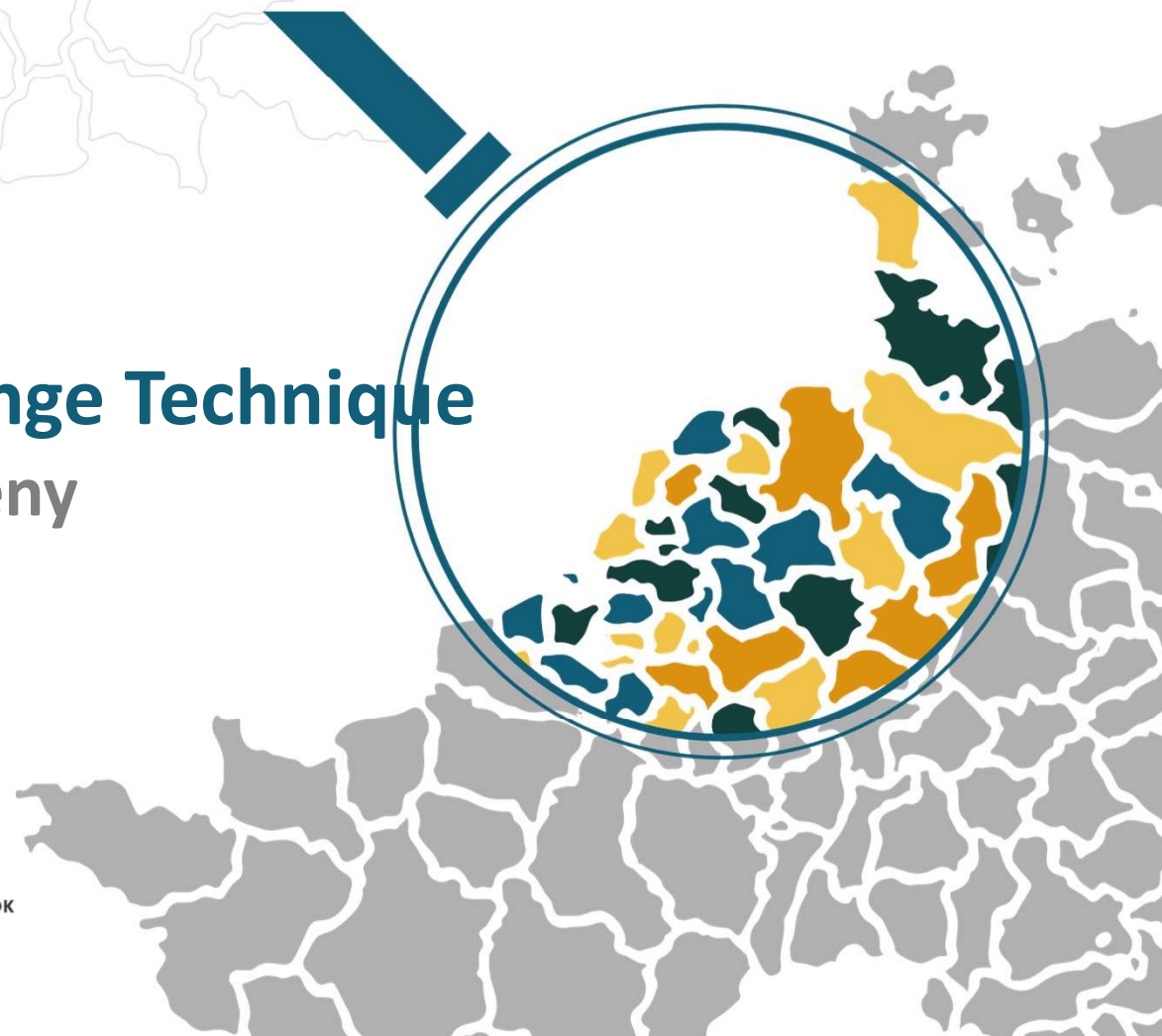
Metoda nejvýznamnější změny

Ing. Inka Bartošová, MAS

Praha, 4. 11. 2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Představení ve dvojicích 5“+5“

1. Vaše jméno, organizace, role Name, organisation, role

2. S čím přicházím?

What am I bringing?

Co nás čeká

1. Rozhovor MSC a výběr nejvýznamnější změny
2. MSC na příkladu evaluace humanitárního projektu
3. Definice MSC a výhody
4. Postup a tipy pro jednotlivé kroky
5. Metodická omezení a jak na ně
6. Kdy ne/používat
7. Další příklady použití a zdroje

Rozhovory v trojicích 9“+6“

1. Z jakého kurzu, workshopu či jiného vzdělávání (MMR) dosud čerpáš?
2. Jakou jsi zažil/a nejvýznamnější změnu, ke které kurz podle Tebe přispěl? (kdo, co, kdy, jak, proč, co se stalo poté?....)
3. Jak přesně kurz k této změně přispěl?
4. Čím je pro Tebe tato změna významná?
5. Shrňte příběh a ověřte si, že s ním takto dotazovaný/á souhlasí.
6. Kdyby byl tento příběh v novinách, jaký bys mu dal titulek?

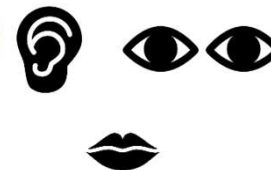
1. kolo

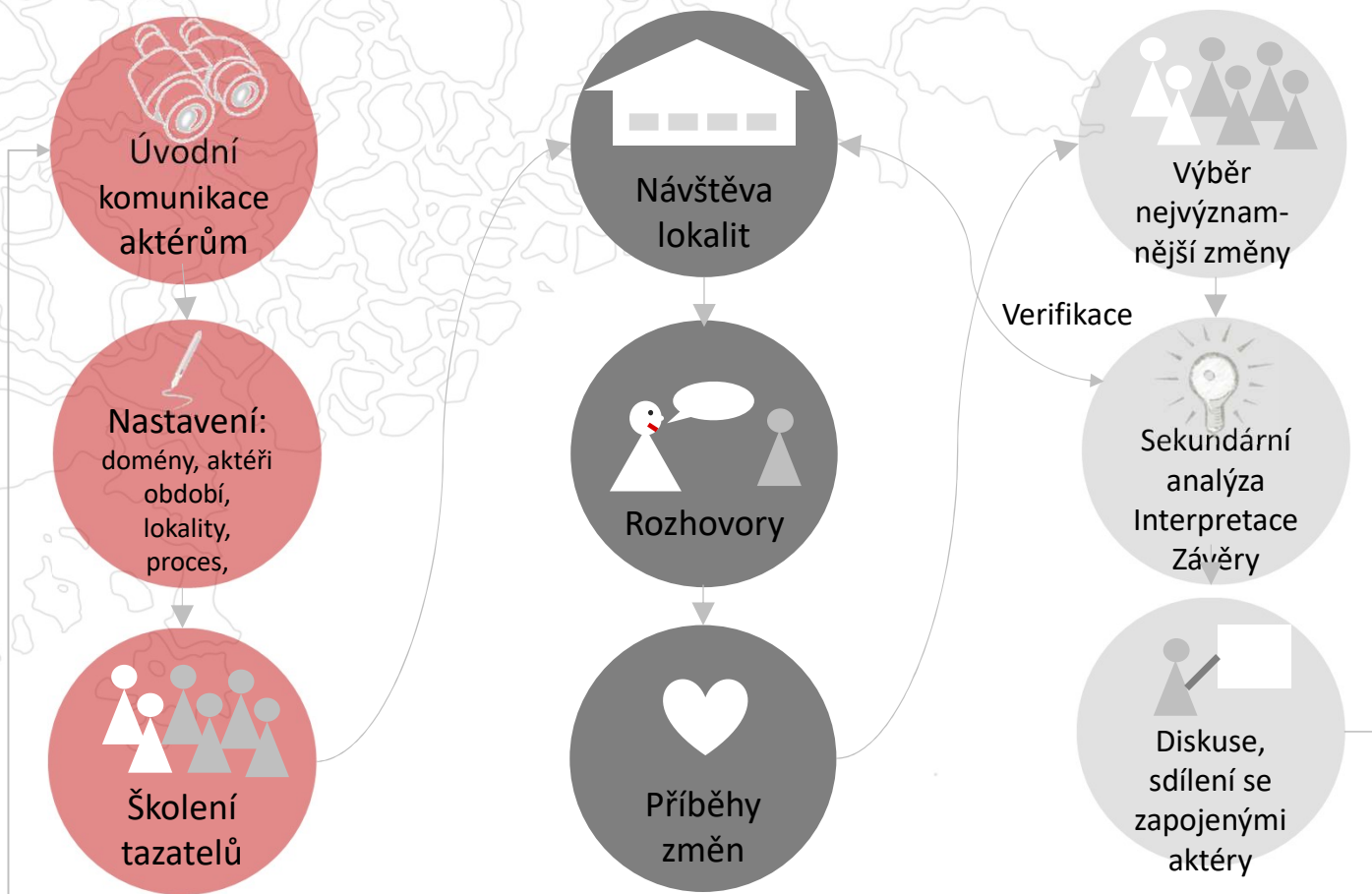
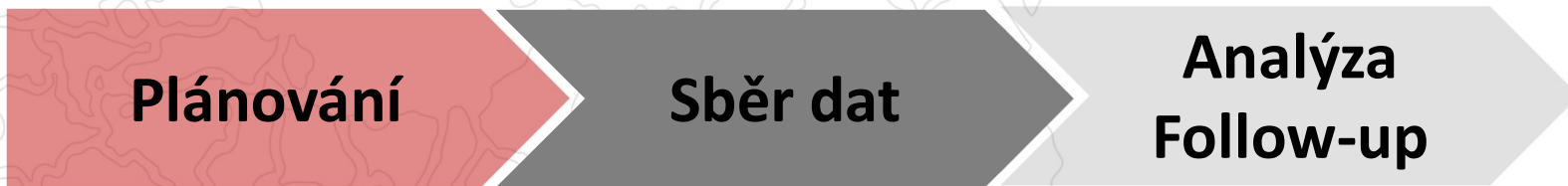
2. kolo

3. kolo

Postup

Panel: výběr MSC ve skupině

1. Domluvte se na kritériích výběru nejvýznamnější změny (max. 4)
2. Projděte příběhy a seskupte je do kategorií.
3. Vyberte z každé kategorie podle kritérií ten nejvýznamnější.
4. Nakonec vyberte 1 příběh nejvýznamnější změny, který představíte v plénu. Připravte si zdůvodnění výběru.

Panel: výběr MSC v plénu

Příběh MSC	Kritérium A	Kritérium B	Kritérium C	Kritérium D
Příběh z 1. sk.				
Příběh z 2. sk.				
Příběh z 3. sk.				
Příběh z 4. sk.				
Příběh z 5. sk.				

Neočekávaný dopad vzdělávacího projektu v Indii

Reuters

Návštěva škol, pozorování

Rozhovory s řediteli, skupinové diskuse s učiteli

Skupinové diskuse s komunitou

Diskuse s dětmi, obrázky a texty o největší změně

3 otázky

Jak jste se zapojoval/a/i do projektu ProLearn?
Jaký příběh podle Vás popisuje největší změnu, kterou projektu přinesl?
V čem je pro Vás tento příběh významný?

Největší změnou bylo...

Chování dětí z dětských klubů

Sbírka na podporu spolužáků

Pitná voda

Čisté záchody

Co je MSC

- **Kvalitativní, participativní** metoda M&E
- Systematický sběr, kolektivní analýza, výběr, verifikace a komunikace **příběhů**
- Umožňuje zapojit **různé aktéry** do sběru, interpretace a dalšího plánování
- Soustředí se na specifický **kontext** a **interpretaci** dotazovaných
- Umožňuje jasně komunikovat **přínosy** i hlavní **hodnoty** projektu
- Využívá se **společně s dalšími metodami** ve vzdělávacích, sociálních či rozvojových projektech
- Vytvořil ji Rick Davies (Bangladesh, 1996)

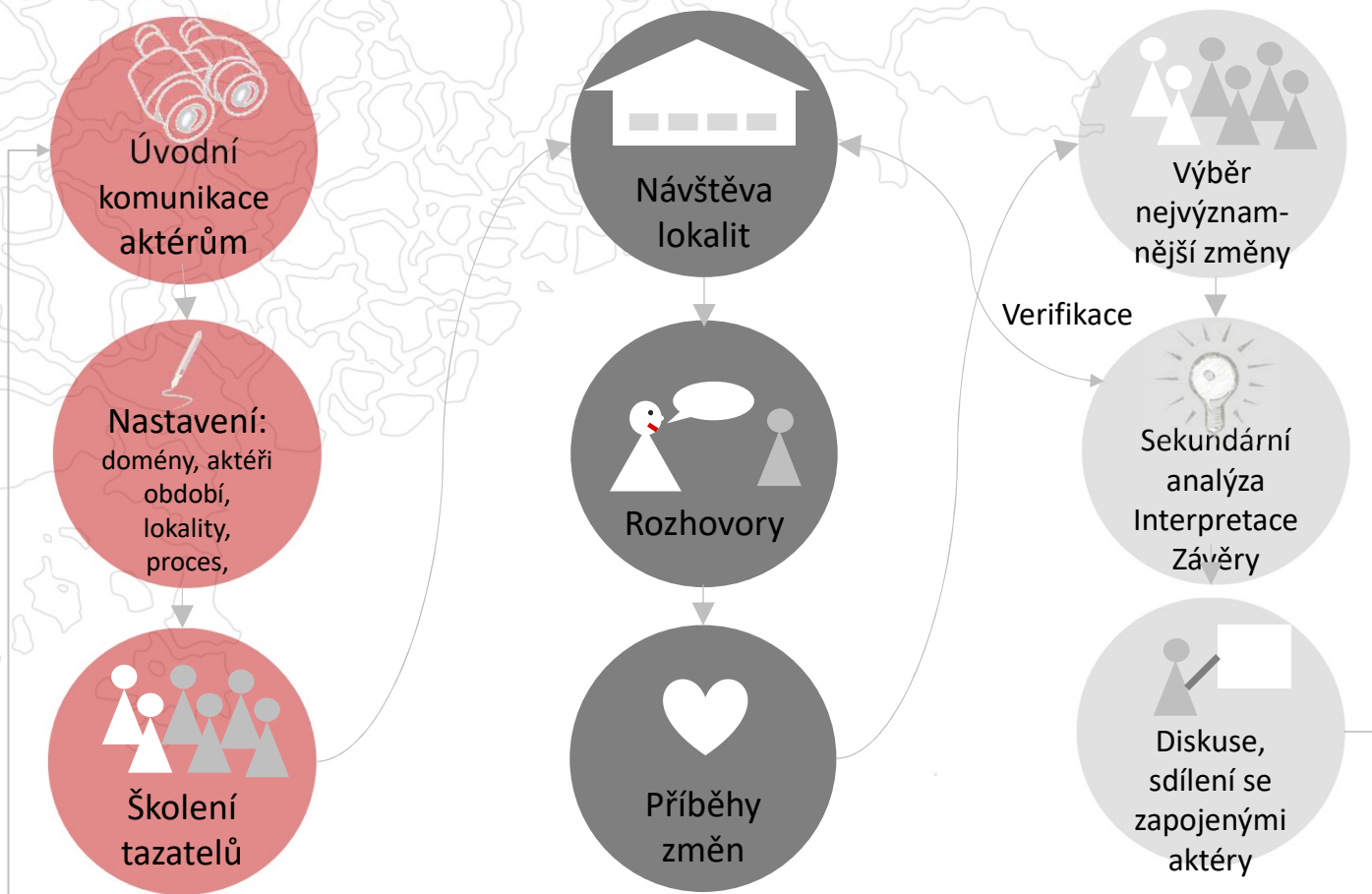
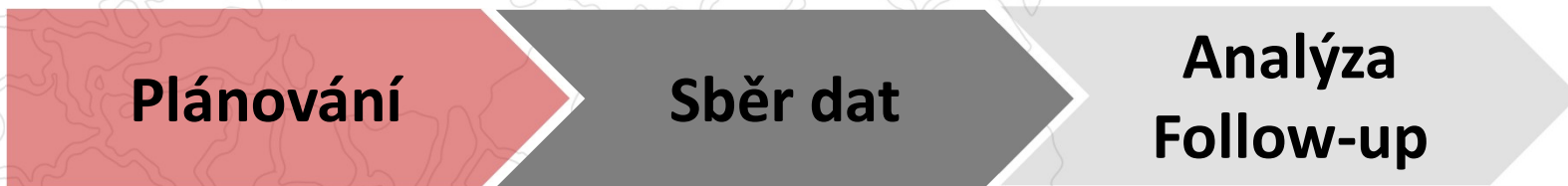
Výhody MSC

- Lidé milují příběhy!
- Průběžné mapování očekávaných i neočekávaných výsledků a dopadů
- Netřeba projektových cílů / logramu
- Zaměření na učení se
- Participace aktérů, zvýšení motivace a zájmu o projekt
- Pomáhá posilovat interní M&E kapacity / evaluační myšlení
- Je jednoduchá a nevyžaduje speciální kvalifikaci tazatelů

Využití příběhů MSC

- Při reportování partnerům, donorům aj.
- Při dalším plánování
 - Čeho chceme skutečně dosáhnout? Jakých cílů, výsledků, hodnot?
Co pro to můžeme udělat?
 - Jak chceme dále sbírat příběhy MSC?
- Pro tvorbu intervenční logiky / logframu projektu
- Při vysvětlování přínosů a hodnot projektu / programu zapojeným lidem i novým zájemcům
- V externí komunikaci (novinách...)
- V dalších žádostech o financování

Postup

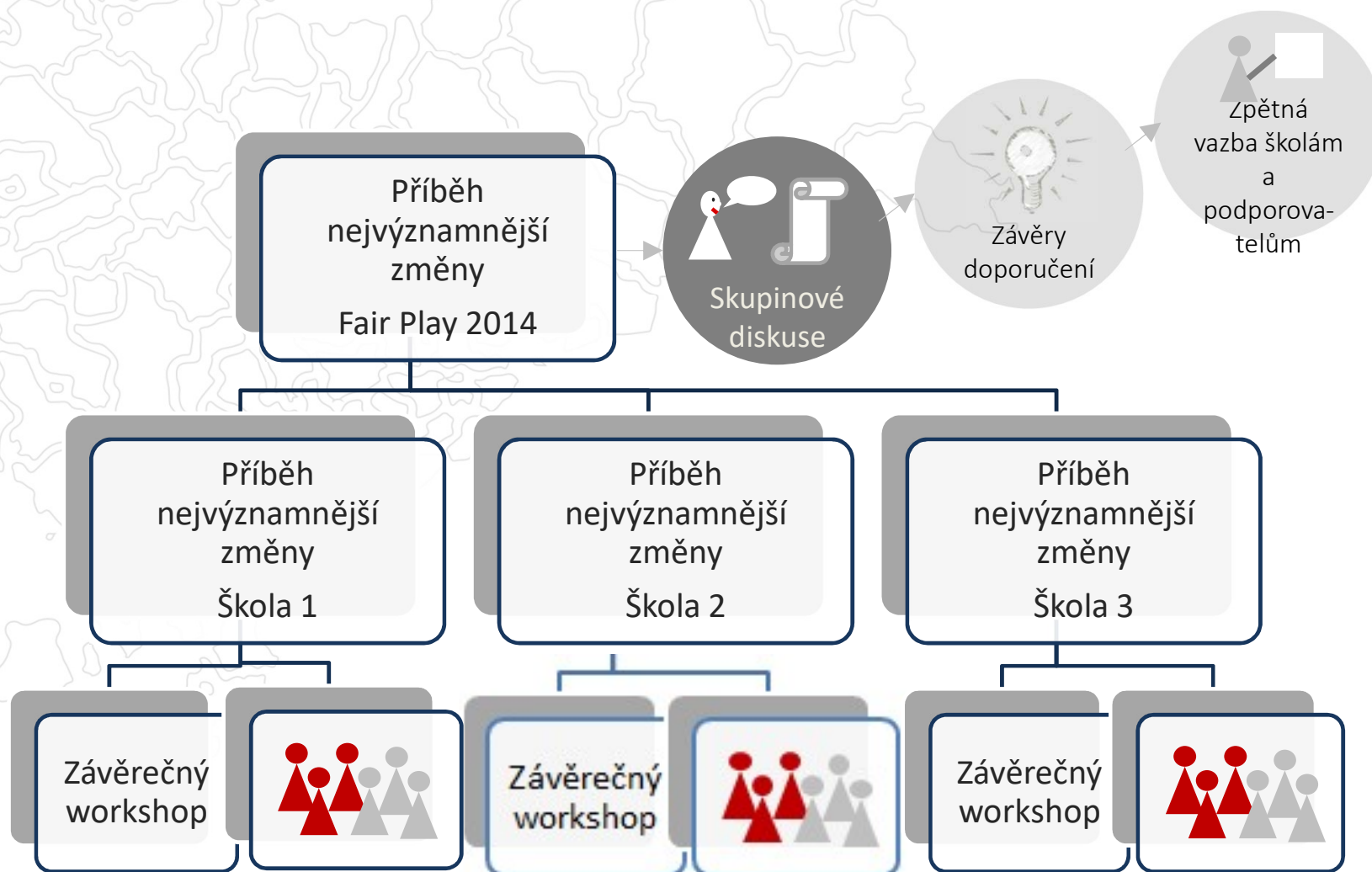

Plánování

Tipy

- **Domény:** pomohou zjistit, co pro aktéry znamenají cíle projektu:
 - Např. změny v životě lidí, ve skupině (třídě, komunitě), v instituci (škole, vládě), či vládní politice
 - Zvažte doménu „jiné“ a „negativní změny“
- **Výběr aktérů** – různorodost, otevřenost
 - kontakty projektu, snowball
- **Frekvence** sběru MSC dle potřeb projektu a kapacit:
 - 2x či 2x měsíčně, kvartálně, ročně
- **Výběr tazatelů** je zásadní – **proškolení** zvyšuje kvalitu dat
 - Zaměstnanci, dobrovolníci, cílové skupiny / účastníci (navzájem, sami), externí tazatelé

Příklad: MSC projektu Fair Play

Sběr dat

Tipy

- Upravte si dotazník dle svých zkušeností
- Připravte dotazovanou/ého předem, co může očekávat, najděte příjemné, klidné prostředí
- Vysvětlete účel rozhovoru a jak budou informace použity
- „Propojte“ se nejdříve jednoduchou otázkou či tématem
- Pokud dotazovaný neví:
 - 1) Ujistěte ho/ji, že i odpověď „nevím“, či „žádná změna“ jsou pro vás cenné odpovědi.
 - 2) Zeptejte se na různé změny a nechte dotazované/mu vybrat tu nejvýznamnější
- Nedávejte příklady „očekávaných“ změn
- Naslouchejte, nechte dotazované/mu dostatek času na odpovědi, nechávejte ho/ji mluvit
- Doptávejte se (kdo, kdy, kde, co, jak)
- Parafrázujte, ověřujte, že chápete správně (ale nemluvte moc)
- Ověřte si, že dotazovaný/á skutečně zmiňuje změny, ke kterým přispěl Váš projekt
- Sepisujte (či natáčejte si) vše velmi detailně v 1. osobě
- Umožněte dotazované/mu zrevidovat a anonymizovat sepsaný příběh (vezměte si na ni/něj kontakt)
- Informujte dotazované o vybraných nejvýznamnějších změnách a diskutujte s nimi

Výběr a verifikace

Tipy

- **Verifikace MSC:** údajů a interpretace
 - Varianty: před panelem, po panelu, před zveřejněním
- **Výběr MSC**
 - Do panelu, který vybírá MSC, zapojte různé aktéry, nejen zaměstnance
 - Anonymizujte příběhy
 - Zvažte zapojení tazatelů – znají „své“ příběhy, ale mohou je více prosazovat
 - Zvažte hierarchii panelů (např. jednotlivé lokality – finální výběr na ústředí)
 - Dohodněte kritéria výběru MSC
 - Seskupte MSC do clusterů (dle typu změny), z nich vyberte MSC, poté ze všech clusterů vyberte 1 nejvýznamnější
 - Případně ponechte více MSC (např. 1 za každý cluster)
 - Hlasujte, využijte konsent či bodování – důležité je zdůvodnění, ne body!
 - Zdokumentujte, která MSC byla vybrána a proč (kritéria) a na základě jakého procesu (kdo byl zapojen, jak, co pro ně bylo důležité)

Sekundární analýza a follow-up

Tipy

- **Komunikace MSC** včetně kritérií a procesu výběru zapojeným aktérům včetně dotazovaných – podpořte jejich motivaci
- **Kvantifikace**
 - Kvantifikujte údaje v rámci MSC (počet osob...)
 - Kolik je podobných případů
- **Sekundární analýza:**
 - Kategorizace příběhů a sčítání v rámci kategorií: o kom, jaké změny, kde, kdy, jaký příspěvek projektu, proč jsou významné... (a co mezi příběhy chybí)
- **Meta-monitoring**
 - Sledujte, jak se mění počet posbíraných příběhů, kdo je vypráví, kritéria výběru, či příběhy jsou vybrány, % „negativních“ příběhů...
- **Nastavení dalších fází MSC:** domény, aktéři, lokality, načasování sběru a panelů, tazatelé, účastníci panelů, komunikace a follow-up

Příklad: MSC projektu Fair Play - příběh

HODNOCENÍ DÍKY PŘÍBĚHŮM

Při hodnocení přínosu projektu jsme poprvé využili ojedinělou metodu Most Significant Change. Vybraní zástupci žáků, studentů, učitelů, „živých knížek“ a lektorů nejprve vypráví, jak byli do projektu FAIR PLAY zapojeni a snaží se vysvětlit tu nejvýznamnější změnu, kterou jim projekt přinesl. Ze sebraných příběhů je následně vybrán ten, na kterém se zástupci shodnou, že nejlépe zrcadlí smysl projektu a vyjadřuje jeho cíle. Nejvýznamnější změnu letošního ročníku jsme našli v příběhu, který nám vyprávěla Agáta Matějková, studentka Gymnázia Na Vítězné pláni v Praze:

OD JUSTINA BIEBERA K MÉ NOVÉ KAMARÁDCE Agáta Matějková

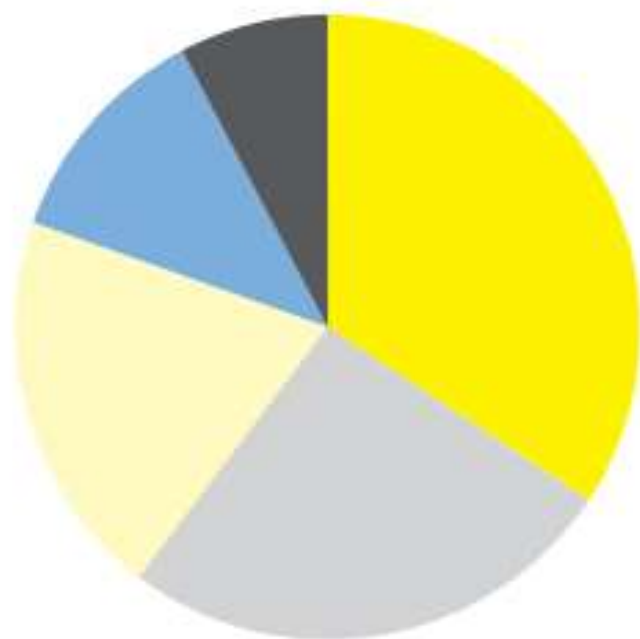
Workshopy Amnesty se mi líbily jako dobré zpestření výuky a možnost přemýšlet i nad něčím jiným, než normálně. V Živé knihovně jsem se setkala s Jirkou a Katrin z Íránu.

Ale také se ráda seznámím s cizinci. V prosinci po Živé knihovně jsem byla na „fanbase“ Justina Biebera a jedna holka tam dávala hromadnou zprávu, protože něco potřebovala. Odpověděla jsem jí, ona poděkovala a já měla náladu si psát, tak jsem se jí zeptala, jak se má... A tak to začalo. Víím, že na fotkách nosila šátek a pochopila jsem, že je to muslimka. Zjistila jsem, že je z Indonésie. Překvapilo mě, že i lidi z takových zemí jsou velmi aktivní na sociálních sítích, chci říct, že měla uživatelské účty na spoustě stánek, které nemají ani moji kamarádi z Česka. Povídaly jsme si například o Vánocích, které se blížily, jak je tu slavíme, a že oni je neslaví vůbec. Ona si to nedovedla představit a říkala mi, jaké svátky slaví oni. To bylo zajímavý, i když si všechno nepamatuju. Psaly jsme si docela dlouho, asi do března. Občas si ještě jedna na druhou vzpomene a vyměníme si pár řádků.

Příklad: MSC projektu Fair Play – sekundární analýza

NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ZMĚNA

Studenti se v průzkumu vyjadřovali, v jaké oblasti u nich díky projektu nastala nejvýznamnější změna:

- Přístup k životu – 34%
- Uvědomění si, že diskriminace je špatná – 26%
- Změna pohledu na jiné lidi – 20%
- Chuť pomáhat ostatním – 12%
- Zlepšení třídního kolektivu – 8%

„Myslel jsem si, že poučím já studenty... ale nakonec jsem se hodně o sobě naučil já od nich.“
Honza (živá kniha, Praha)

„Já si myslím, že to nějak pohne s tím vším, se vztahem k menšinám. Proto do toho idu...“

Metodologická omezení

- Dobří vypravěči a dobře sepsané příběhy mohou mít větší váhu
 - ✓ Proškolte tazatele, doplňte a ověřte příběhy v terénu
- MSC je selektivní a subjektivní - objevují se spíše pozitivní, „extrémní“ případy spíše než „typické“ změny
 - ✓ Vytvořte si doménu „negativní změny“ a ptejte se na ně
 - ✓ Triangulujte – použijte další metody M&E
- Při výběru MSC zaměření na hodnoty donora / organizace
 - ✓ Zapojte další aktéry do panelu (raději ne ty, kterých se dotýká konkrétní příběh)

Kdy MSC použít

- Když potřebujete zjistit **různorodé, sporné či neočekávané výsledky a dopady** komplexního projektu (sociálního, vzdělávacího, rozvojového)
 - ...a přitom **nemáte vstupní data**
 - ...a přitom **nemáte „logframe“** projektu
- Když **potřebujete vytvořit** intervenční logiku / „logframe“ projektu
- Když máte pocit, že Vaše **indikátory nedokáží zachytit podstatu projektu**
- Když pracujete s aktéry **participativně**
- Když chcete, aby zapojení **aktéři blíže prodiskutovali** projektové cíle, přínosy a hodnoty i nastavení projektu
- Když chcete rozvíjet **učící se organizaci / adaptivní řízení**
- Když chcete stavět na **místních zkušenostech a hodnotách**
- ...a jste ochotni tomu věnovat **čas**

Kdy MSC nepoužít

- Když potřebujete příběhy, ale **nemáte čas / kapacity** pro výběr, analýzu a sdílení
- Když hlavní uživatel monitoringu/evaluace očekává **objektivní, reprezentativní, měřitelná data** (kvantitativní indikátory)
- Když se evaluace zaměřuje na **jiné oblasti než efekty / dopady**
- Když potřebujete **příběhy rychle** (např. pro donora / externí komunikaci)
- Když Vaše **organizace není připravena** – nemáte podporu vedení, zaměstnanci neumí pracovat s chybami a konflikty, nemáte facilitátory pro panely
- Když by zvažovaní **tazatelé** byli **zaujatí** (např. kvůli obavám o budoucnost projektu)

Zvažte, zda použít:

- Když chcete sledovat **očekávané** (obvyklé) **změny**
- Když **není prostor pro ověření / triangulaci** dat (zvažte možná zkreslení)
- Když plánujete pouze **závěrečnou** (sumativní) **evaluaci**

Další zdroje

- **Základní průvodce:** Davies, R. and Dart, J. (2005). The Most Significant Change ‘MSC’ Technique: A Guide to Its Use, <http://www.mande.co.uk/docs/MSCGuide.pdf>
- **Krátký brief** o MSC od INTRAC, <https://www.intrac.org/wpcms/wp-content/uploads/2017/01/Most-significant-change.pdf>
- **Další zdroje**, case studies, průvodce v 8 jazycích, kontakt na autora a komunitu MSC, <http://mande.co.uk/special-issues/most-significant-change-msc/>
- **MSC email list:** <https://groups.google.com/g/mostsignificantchange-msc-2020-email-list/>
- **On-line MSC databáze** vhodná ke zpracování příběhů (nemám osobní zkušenost) <https://www.mostsignificantchange.com/>
- **Další tipy a case studies:** MEASURE Evaluation: Experiences and Lessons Learned: Implementing the Most Significant Change Method, <https://www.measureevaluation.org/resources/publications/fs-19-410.html>

Příklady využití MSC v ČR I.

- **Formální vzdělávání:** Projekt lidskoprávního vzdělávání Fair Play Amnesty International: interní evaluace, sdílení na konferenci ČES [zde](#), zpráva [zde](#) (kombinace MSC, rozhovorů, dotazníkového šetření, pozorování).
- **Formální vzdělávání:** OPVK: 8 projektů zaměřených na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – MŠMT, ve zprávě [zde](#) jsou: detailní popis postupu, příběhy a zobecňující závěry.
 - » Kategorie MSC: změny v životě žáků se SVP, změny v jejich studijních výsledcích, ostatní změny.
 - » Kritéria výběru MSC: Vliv na rovnost příležitostí a inkluzi, Konkrétní přístupy pro cílovou skupinu dětí a žáků se SVP, Individuální vs. skupinové přínosy.
- **Formální vzdělávání:** OP VVV, evaluační zpráva?

Příklady využití MSC v ČR II.

- **Neformální vzdělávání:** Divadlo utlačovaných Ara Art, interní evaluace, zpráva [zde](#) (kombinace MSC, rozhovorů, pozorování, bez zmínky výběru)
- **Inovace:** OMEGA: Podpora aplikovaného výzkumu ve společenských a humanitních vědách, TÁČR, zpráva [zde](#) (analýza dokumentů, rozhovory inspirované MSC a mapování transferu technologií, sekundární analýza a syntéza, zřejmě bez výběru a komunikace příběhů)
- **Sociální služby:** Zvýšení kvality sociálních služeb v domovech pro seniory v Praze NestárníBLBĚ, zpráva [zde](#) (kombinace MSC. Analýzy dokumentů, dotazníkového šetření, hl. rozhovorů, zřejmě bez výběru a komunikace příběhů)

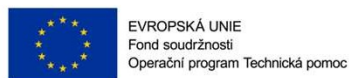
Další příklady využití MSC ve světě

- **Child protection:** [Uganda's SCORE Program for Vulnerable Children and Their Families: Mixed-Methods Performance Evaluation](#)
- **Nonformal education:** [A case study of the Whitehorse Sustainable Ambassadors](#), who were trained in behavioral change and then undertook own projects, or [research on transformative adult education](#)
- **Formal education:** [A case study of LandLearn](#), aimed at assisting teachers to integrate sustainable agriculture and natural resource management into the curriculum
- **Health:** Exploring 'well-being' rather than 'health' and indigenous health practices – ETC Compass (Netherlands)
- **Awareness raising:** Impact and sustainability of community radio in East Africa (Case study in 'Measuring Change'), VSO in early 2000's, 300+ organisations in development and public sector
- **Innovation network:** [Monitoring and Evaluation of the Waardewerken Network](#)
- ...and many more available at https://www.zotero.org/groups/266453/most_significant_change_technique/items/9W9A8FG4/library

Otázky a návrh vlastního designu evaluace

Inka Bartošová

tel. 732437070, inka.pibilova@gmail.com

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

